

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Assertionvm Theologicarvm Sfortiae Pallavicini Sacrae Theologiae Professoris in Collegio Romano Societatis Iesv. Libri Qvinque

Pallavicino, Sforza

Romæ, 1649

Cap. 6. De circumstanijs, & de illarum ignorantia, quatenus
causatinuoluntarium, & irritos reddit contractus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38987

irritabilem? De merè lucratiuis potest esse peculiaris ratio; nihil enim detrimenti patitur donatarius innocens si donatio rescindi possit eò quòd inita sit per metum à tertio iniustè incussum donatori.

CAPVT VI.

De circumstantijs, & de illarũ ignorantia, quatenus causat inuoluntarium, & irritos reddit contractus.

65 **C**ircumstantiæ aliter accipi videntur ab Aristotele, per ea verba *singula, in quibus est actus*, ac à D. Tho. Aristoteles quidem, ratus, actum non reddi inuoluntarium ex ignorantia axiomatum vniuersalium, vtpotè quæ vnusquisq; non-

non nisi culpabiliter, atq. ad eò
voluntariè ignorat, existimavit
ignorantiam effectricem inuo-
luntarij non versari nisi circa
singularia; ad eòque enumerat
ea singularia, per quorū igno-
rationem dicimur inuoluntariè
egisse; at D. Tho. & posteriores
scholastici, circumstantias, in-
telligunt illas, quæ distinguun-
tur à substatià actionis, & quā-
uis vtantur iisdem nominibus,
quibus vtitur Aristoteles, aliud
tamen per ea intelligunt ac ipse
intellexit, vt notauit Gabriel
Vasquez.

66 Circumstantiæ igitur in
hoc secundo sensu illæ sunt, quæ
supponunt actionem constitu-
tam per aliquod prædicatum
vniuersalius conformem, vel
difformem regulæ rationis, &
eam-

eamdem conformitatem, vel
difformitatē augent, modò mu-
tando speciem, modò nō. Ex g.
homicidium est quid vniuersa-
lius parricidio, & ex se est dif-
forme rationi; circumstantia
verò parricidij auget eius mali-
tiam in alià specie, quatenus
reddit actionem non solùm in-
iustam, sed impiam. Item ab-
latio alieni est quid vniuersa-
lius, quàm ablatio mille aureo-
rum, & est ex suo genere diffor-
mis rationi: circumstantia verò
illa magnitudinis auget mali-
tiam furti in eadem specie.
Quod si actio sit mala propter
duo prædicata, quorum neu-
trum in suà malitià supponit
malitiam alterius, est moraliter
duplex actio, & duplex pecca-
tum habens duplicem substan-
tiam:

tiā: ex. g. si quis alloquatur ex-
communicatum dando illi pra-
uum consilium: nam allocutio
excommunicati est mala præ-
scindēdo à prauitate consilij, &
prauitas consilij est mala præ-
scindendo à prohibitione cō-
mercij cum excommunicato.

67 De iure naturæ contra-
ctus est nullus si ita ignoretur
persona contrahens, vt nullo
modo determinetur à cogni-
tione per aliquod prædicatum
illi tantum personæ cōueniens.
Explicatur conclusio: Tria enim
sunt genera cognitionum. Aliæ
quidem sunt essentialiter affixæ
vni certo indiuiduo, vt cogni-
tio, quam ego habeo de me ip-
so. Aliæ sunt vniuersales, &
applicabiles pluribus, vt cogni-
tio hominis in communi. Aliæ

ex.

ex suà quidem essentià non respiciunt aliquam certam personam, sed ad illam dicuntur restringi, quia exprimunt aliquod prædictum accidentale de facto conueniens illi tantum personæ. Ex. g. si ego dicam *filius Francisci*, & nullum aliud prædicatū concipiam, hæc cognitio ex suà essentià est indifferens ad omnes homines: posset enim singulis illis conuenire, & per accidens est ad eam cognitionē quòd sit filius Francisci potius Petrus, quàm Andreas. de facto tamen est applicabilis soli Petro, quia cognitiones de prædicatis accidentalibus applicantur solis obiectis existentibus, & non etiam tantum possibilibus; solus autem Petrus habet existentem filiationem

nem Francisci.

68 Per hoc vltimum genus cognitionum determinatur ad certum obiectum in indiuiduo ferè omnes volitiones. Eatenus enim adoro hunc Angelum Michaëlem, vel honoro hunc regem numero, quatenus isti soli habent de facto ea prædicata, quæ concipio per cognitionem quæ mouet meam voluntatem. Coeterùm, si hæc eadem prædicata fuissent in alio Angelo, vel homine, eadem esset in me volitio, vel cognitio, vtpotè dependens ab iisdem causis influentibus, à quibus nunc pendet, & tamen non tenderet in istum, sed in alium.

69 At si volitio contrahentis tendat in alium contrahentem concipiendo illum per prædicata

cata

cata de facto communia pluribus, facit cognitionem, atque adeò volitionem indifferenter pluribus applicabilem, ac proinde, cum nemine contrahit: ita si quis putans Francisco esse tantum vnam filiam, dicat, *ego duco in uxorem filiam Francisci hic presentem* (quã tamen ipse non videat, seu ex cecitate, seu ex alio impedimento) & ibi sint reipsa presentes multæ filiæ Francisci, quarum vna, vel omnes consentiant in hoc matrimonium, cum nullà contrahit. Nam eius voluntas neque tetendit in omnes collectivè, vt patet, neq. magis eum obligavit earum vni, quàm alteri, atque adeo nemini illarum obligavit.

70 Potest enim quis obligari,

ri quidem disiunctiue quòad rem, ex. g. ad dandum vnum ex suis equis, vel seruis; non tamen potest obligari disiunctiue quòad personam, ita vt re ipsa obligetur Petro, vel Ioanni. Discrimen est, quia in primo casu promissarius certus habet ius certum ad non carendum omnibus equis, vel omnibus seruis: at in secundo casu ius nemini acquireretur: est autem impossibile quod obiectum, & obligatio seu actiua, seu passiuà nō sit in aliquà personà certà, & determinatà, quæ per illam habeat plùs, vel minùs in bonis, quàm antea.

71 Si tamen intentio dantis ius sit certa, sed exprimatur per verba æquiuoca, & disiunctiue applicabilia pluribus, tunc ille

in

in quem reipsa intentio dirigatur, acquirit verè ius, ita vt si hoc illi per reuelationem pateret, posset tutà conscientia vti eiusmodi iure. Et ideò forma Sacramentorū prolata per verba æquiuoca est valida, & producit effectum. Neque enim deest intentio, quam supponimus esse determinatam; neque expressio (sine quā intentio nō sufficit) quoniam verba æquiuoca ideò sic vocantur, quia exprimunt disiunctiuè vtrumque sensum, & in hoc differunt à verbis vniuocis (vt ex. g. *Petrus*, quod est verbū æquiuocū, & *homo*, quod est vniuocum,) quòd vniuoca substituuntur determinatè conceptui indeterminato, at æquiuoca substituuntur indeterminatè, & disiunctiuè

uè

uè conceptui determinato; & ideò possunt illum exprimere.

72 Quod si verba dantia ius ita sint æquiuoca, vt ex nullis coniecturis patere possit in quemnam directa fuerint à loquente; tunc si illi, quibus singulis disiunctiuè sunt applicabilia, conueniant inter se, & offerant optionem loquenti, vel eius successori, tenebitur hic etiam in foro externo eligere, nec poterit omnibus negare. Ex. g. si testator legauit libertatem *Stico seruo suo*, & habeat plures seruos nomine *Sticos*, possunt hi omnes conuenire hæredem, vt manumittat ex his, quem voluerit. Ratio est, quia, vt ostendimus, verè est obligatus hæres ad aliquem manumittendum, licèt desit
pro.

probatio quòad certam personam. Hoc posito, id quod ab eo petitur, est aliquid minus inclusum in illo maiori, ad quod constat eum esse obligatum. Nam, quemcumque determinatum manumittere sit obligatus; utique hæc obligatio includit hanc aliam obligationem minorem manumittendi, vel illum, vel alium. Et ita si cogatur à iudice ad eligendum, patet eum non cogi ad aliquid, ad quod non teneatur ex legato defuncti.

73 Circa propriam personam nemo ita potest errare, ut faciat de se cognitionem applicabilem alteri: etenim nemo dubitat, an quando concipit se, concipiat alium à se, vel concipiat aliquid tantum commune pluribus,

ribus: & fuit necessarium ita institui. Nam in rebus, quæ distinguuntur à nobis nihil affirmamus erga merā indiuiduationē, sed tantū erga prædicata specifica (latè hîc accepto speciei nomine, prout significat quamcūq. dissimilitudinē etiā paruam) vel substantialia, vel accidentalia. Quòcirca nihil obfuit non posse nos internoscere obiecta planè simillima. At nostrum indiuiduum in ordine ad nostras affectiones sumoperè differt ab omnibus alijs indiuiduis quantumuis simillimis. Quòcirca fuit necesse, vt nemo ex similitudine posset cōfundere se cum alijs; adeòque, vt quisque haberet cognitionē intuitiuam determinatam sui, quæ exprimitur per hoc verbū

E ego:

ego: licet hanc cognitionem intuitivam non possimus habere nisi excitati per species acceptas à phantasiâ, & nisi formando aliquod idolum nostræ substantiæ: in quo sensu explicari potest S. Thom. docens primâ parte, quæst. 87. art. 3. intellectum humanum non cognoscere seipsû nisi per species acceptas à rebus materialibus: & ideò rejicimus illam cognitionem animæ absconditam, & perpetuam, quam aliqui philosophi commentisunt.

74 Hæc de cognitione, quam vnus contrahens habet de seipso. Quantum verò ad alium contrahentem, non dicimur errare circa personam, tunc solùm, quãdo verè illam personam non concipiamus sub aliquo

quo prædicato, quod illi soli cō-
ueniat; id enim ferè nunquam
contingit; nam quoties aliquē
alloquimur, vel alio modo in-
dicamus, toties concipimus eū
vt obiectum alicuius sensationis
nostræ, vel, vt affectum aliquo
alio prædicato, quod reipsa
non conuenit nisi illi, quamuis
putemus cum eo prædicato cō-
uenire alia prædicata, quæ verè
non conueniunt. Ex alià parte
non toties dicimur errare circa
personam, quoties concipimus
in illà prædicatum aliquod,
quod si sciremus ei non inesse,
non contraheremus: hoc enim
sæpè non pertinet ad errorem
personæ, sed qualitatis, neque
semper reddit contractum irri-
tum; alioquin si mercator ven-
dat aliquid amico existimato,

non venditurus si sciret esse
 maleuolum, venditio esset nul-
 la; quod nemo dicet; si enim
 hoc esset, innumeri contractus,
 & concessionēs nutarent cum
 magnā perturbatione reip.

75 Vt igitur regulam in hac
 re statuamus; aduertendū est,
 quod, quia nō possumus imme-
 diatē intueri indiuiduationem
 rerum, ideō indiuiduum in or-
 dine ad cognitionem nostram
 definitur à Porphirio, *quod ha-*
bet proprietates, quarum aggreg-
atum in nullo alio fiet. Tunc
 ergo errare dicimur circa perso-
 nam, quando erramus circa
 aliquod ex illis prædicatis, per
 quæ primò formamus concep-
 tum vnius indiuidui, vt distin-
 guamus illud à cœteris. Et
 quoniam in ordine ad varia
 ge-

genera operationū, alia, & alia sunt prædicata magis considerabilia, & primò constituentia, conceptum personæ; ideo error in eodem prædicato faciet errorem personæ respectu vnus contractus, & non respectu alterius.

76 Ex.g. si de factò putē illū hominem, quem video esse filium alicuius Principis, & vendam illi frumentum, non dicor errare in personā, & contractus est validus: nam in ordine ad talem venditionem satis persona indiuiduatur per illa prædicata physica, quæ experior in ipsà hīc, & nunc. Coetera enim non solent esse magni momenti in ordine ad eiusmodi contractum, in quo vendantur res mobiles statim accepto pretio.

At idem error in contractu matrimonij esset error in personà. Nā respectu matrimonij, quod continet indissolubilem coniunctionem vitæ, & fortunæ, solet præcipuè indiuiduari personam in ordine ad parentes, & cognationes, nisi illa ita familiariter innotescat, vt per alia prædicata fuerit formatus conceptus distinguens illam ab omnibus alijs. Tunc enim etiam si cōstaret non fuisse genitam ab eo, à quo putabatur, matrimonium teneret.

77 Ex his colligitur solutio illius quæstionis; nūm sit de iure naturæ, an tantūm de iure positiuo, quòd error in personà reddat irritum matrimonium? Certum est enim, si error sit talis, vt non distinguatur vna persona

sona ab alijs omnibus per aliquod prædicatum illi soli conueniens; neque matrimonium, neque alium contractum valere de iure naturæ. Item certum est, si contrahens matrimonium ira dirigat intentionem in personam præsentem, vt velit cum illà contrahere quæcumq. sit; matrimonium tenere, non obstante quocumque alio errore: Id ergo pendet ab implicità voluntate contrahentis vel matrimonium, vel alios cōtractus, quæ voluntas sit, vel nō sit restricta ad personam affectam eiusmodi qualitatibus, quas in eà concipit.

78 Potest quidem lex positiua reddere nullum contractū, ortum ex errore circa tale prædicatum, ad quod voluntas cō-

trahentium non sit restricta, nō
tamen potest facere, vt contra-
ctus valeat, quando erratum
est in eiusmodi prædicatis. Nā
lex positiua non potest ponere
rem sine suā essentiā, de essen-
tiā verò contractus est consen-
sus: quando vero lex irritat
contractum, qui esset validus
de iure nature nō mutat essen-
tiam rerum, sed ponit illam cō-
ditionem, cuius negatio requi-
ritur de iure nature ad validi-
tatem contractus, hoc est, po-
nit resistantiam legitime aucto-
ritatis.

79 Causaliter tamen, & re-
motè potest lex positiua facere,
vt aliquis error, qui alioquin
esset contra substantiam con-
tractus, reipsa non sit. Nam
hòc ipso, quod lex positiua sta-
tuit

tuit non irritandum esse contractum ex errore in hoc, vel in illo prædicato, homines conscij talis legis non restringunt consensum ad illud prædicatum, nisi exprimendo se ità restringere, non obstante eiusmodi lege. Sciunt enim restrictionem illam, nisi ita expressam, fore inutilem. Item alij nescientes explicitè legem, communiter volunt proferre verba in eo sensu, quæ ea habent à lege, quicūq. fit: sciunt enim pariter omnem aliam intentionem inutilem fore. Ideò hoc ipso quod lex statuat præsumendum esse, ut intentio contrahentium non sit restricta ad illud certum prædicatum, efficit ut reipsà non restringatur ad illud contrahentium intentio. Et hoc modo

E s benè

benè explicatur quomodo in
Cap. fin. de Condit. appositis, sta-
tui potuerit, conditiones matri-
monio appositas impossibiles,
aut turpes, nisi sint contra sub-
stantiam matrimonij, esse reij-
ciendas valido manente con-
tractu. Notitia enim huiusmodi
legis efficit, vt consensus con-
trahentium in appositione cō-
ditionis censeatur habere hanc
exceptionem; *nisi hæc conditio
sit impossibilis physicè, aut turpis,*
hoc est *impossibilis moraliter.*

80 Utile autem fuit cōstitui
eiusmodi leges præsumētes hanc,
vel illam intentionem taliter
contrahentium, quia cum ho-
minum ingenia summè varia
sint, frequentissima etiam esset
ambiguitas alioquin in inter-
pretatione voluntatum. Cœ-
te-

terum non obstantibus huius-
modi legibus, si omninò con-
stet voluntatem contrahentiū
reipsà fuisse restrictam ad ali-
quod prædicatum, in quo fue-
rit erratum, contractus habetur
nullus. Sicut etiam præsump-
tio, quæ ex lege resultat, non
habet locum in ijs contra-
hentibus, quos con-
stat legem igno-
rasse, sed
tan-
tùm in ijs locum habet
ea præsumptio, quæ
erat ante
legem.